

UOT-811.11-112

Səhifə: 91-96

<https://doi.org/10.59849/2663-8967.2024.1.91>

Məhəbbət Əsədova
Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
mehebbet.a16@gmail.com

ƏVƏZLİKLƏRİN TƏKAMÜLÜNƏ SOSIOLİNGVİSTİK MÜHİTİN TƏSİRİ

XÜLASƏ

Məqalədə müasir ingilis dilində ikinci şəxs tək əvəzliyi problemi təhlil olunur. Müasir ingilis dilində ikinci şəxs tək əvəzliyinin olmaması həmişə bu dili öyrənənlərin diqqət mərkəzində olur. İkinci şəxs əvəzliliklərinin adlıq-nominativ hal forması ilə obyekt hal formasının eyni olması səbəbləri məqalədə araşdırılır. İngiltərənin siyasi və sosial həyatında baş vermiş tarixi hadisələrin ikinci şəxs əvəzliyinə olan təsiri qeyd olunur. Bu siyasi və ictimai hadisələr nəticəsində ingilis dilində olan qədim ikinci şəxs tək əvəzliyinin ünsiyyət prosesindən, ümumiyyətlə, rəsmi və danışıq dilindən tamamilə çıxma şəraiti tədqiq olunur. İngilis sosial mühitində, cəmiyyətində baş verən ictimai-siyasi hadisələr nəticəsində ikinci şəxs əvəzliyinin dildən çıxma səbəbləri izah olunur. Bu əvəzliyin yalnız bədii dildə, poeziyada, kilsə mətnlərdə təzahür etdiyindən danışıqlar. Şəxs əvəzliliklərinin hakim təbəqənin və təbəələrin, hakim təbəqənin tabeçiliyində olan insanların, kəndlilərin, məhkumların müraciətində aid olduğu şəxsi bildirməkdən savayı digər semantik çalarlar qazanması bu məqalədə araşdırılır. Eyni zamanda ikinci şəxs əvəzliyinin paradıqması və sadə indiki zamanla işlənməsi müəyyənləşdirilir.

Açar sözlər: əvəzlik, sosiolingvistik, semantika, şəxs əvəzliyi, yiyəlik əvəzliyi.

Giriş: XX əsr elmi kəşfləri, tapıntıları ilə yanaşı insan təfəkkürünün dildə ifadəsinin hərtərəfli tədqiqi ilə məşğul olan dilçilik elmində yaranan, təşəkkül tapan yeni dilçilik sahələrinin, istiqamətlərin və bölmələrinin təzahürü, formalaşması ilə yadda qaldı. Dilçilik elminin cəmiyyətlə, sosial aləmlə insanın və onun dilinin əlaqəsini reallaşdıran, gerçəkləşdirən, ictimai-siyasi hadisələri insan dilində əks etdirən yeni bir sahəsi- sosiolingvistik təşəkkül tapdı. Dilçilik və sosiologiya elm sahələrinin vəhdətindən yaranan sosiolingvistik dilçilik elminin sahəsi XX əsrin 60-cı illərindən təkmilləşməyə, formalaşmağa, inkişaf etməyə başladı. Yaşadığı sosial formasiyanın şüurlu üzvü olan insanın dilinin cəmiyyət, ictimai mühitlə əlaqəsindən yaranan və sosial mühitdə baş verən hadisələrin dildə təzahürünü, təsirini öyrənən bu dilçilik sahəsi özünün tədqiqatçıların daim diqqət mərkəzində durdu və bu sahədə yeni tədqiqatların, araşdırmaların yaranmasına səbəb oldu. “Sosiolingvistik mədəni normalar, gözləntilər və digər anlayışlar da daxil olmaqla cəmiyyətin bütün aspektlərinə təsir edən elm sahəsidir. Sosiolingvistik dil təsiri cəmiyyətdə özünü göstərir” [1]. Sosiolingvistik “öz sosial mühitində olan dildir” [2]. İctimai hadisə və insan təfəkkürünün ifadə vasitəsi olan dil cəmiyyətlə bağlıdır və cəmiyyətdən kənarında mövcud ola bilməz. Öz monoqrafik əsərində Ə. Rəcəbli dilin istisnasız surətdə sosial dilçiliyin, sosiolingvistik predmeti, tədqiqat obyektini olduğunu qeyd edir [3, 139].

Hər bir cəmiyyətdə insanlar arasında ünsiyyət funksiyasını yerinə yetirən dil işləndiyi cəmiyyətin sosial təbəqələri, sinifləri arasında fərqli təzahür formasına malik olur. Ayrı-ayrı sinfə, zümrəyə mənsub olan insanlar arasında müraciət forması və eləcə də həmin müraciəti təşkil edən əvəzlik ünsürlər insanların sosial statusuna əsasən fərqli formada olurlar. Tədqiqatımızın obyektini kimi müraciət etdiyimiz şəxs əvəzliliklərinin sosial təbəqələr, hakimiyyət və onun təbəələri, tabe edən və tabe olan və s. bu kimi hökmran və hökmə tabe olanlar arasındakı dəyişməsi dilin sosiolingvistik mahiyyətinin aşkarlanması baxımından aktual və maraqlıdır.

Müasir ingilis dilində ikinci şəxs əvəzliyi kimi yalnız bir müraciət əvəzliyi “you” əvəzliyi işlənir və bu əvəzlik həm tək (sən, sənə, səni), həm də cəmdə (siz, sizə, sizi) ikinci şəxs nominativ

və obyekt hallarda təzahür edir. Sözsüz ki, bu əvəzliyin həm tək, həm də cəm kateqoriyanın göstəricisi olması maraqlı doğuran və izahını gözləyən problemdir. “You” əvəzliyi həm tək (sən), həm cəm (siz), həm də obyekt halda (səni, sənə, sizi, sizə) ikinci şəxs forması kimi işlənməsi sözsüz ki, hər bir canlı dildə olduğu kimi ingilis dilində də baş verən ictimai-siyasi hadisələrin əksi, inikasıdır. İngilis dilinin ikinci şəxs faktorunun müasir dövrdə işlənən belə bəsitliyinin hansı tarixi və sosial amillərin təsiri ilə nəticələndiyini araşdırmaq II şəxs əvəzliyinin müasir ingilis dilində müəmmalı ifadə olunmasına bir aydınlıq gətirirdi. 1066-cı ildə İngiltərədə baş vermiş Normanların işğalından əvvəl ikinci şəxs tək və cəm əvəzliləri müasir ingilis dilindəkindən fərqli idi. Belə ki, ingilis dilinin ikinci şəxs tək əvəzliyi “*thou*” (sən), cəm əvəzliyi isə “*ye*” (siz) idi. Bu gün dünyada qlobal dil kimi dünya xalqları arasında ünsiyyət vasitəsinə çevrilən ingilis dilində ikinci şəxs üçün həm tək, həm cəm, həm də obyekt halda işlənən “*you*” əvəzliyi o dövrdə ikinci şəxs cəmi kimi işlənən “*ye*” (siz) şəxs əvəzliyinin obyekt forması olub “*sizə, sizi*” mənalarında işləndi. *Thou* II şəxs tək əvəzliyinin digər şəxs əvəzliləri kimi müstəqil və asılı yiyəlik əvəzlik formaları vardır ki, bu əvəzlilərin təşəkkülü suppletiv əsasda, yəni eyni semantik çəkili, ancaq forma fərqli sözlərin paradiqması ilə yaranmışdır: *Thou* [ðau] (Nominativ hal)- sən; *thee* [ði:] (Obyekt hal)- səni, sənə; yiyəlik əvəzliyi *thy* [ðai]-sənin / *thine* [ðain]- sənin (asılı forma); *thine* [ðain]- səninki (müstəqil forma). *Thine* [ðain] yiyəlik əvəzliyinin asılı forma kimi işlənməsi yalnız sait səslə başlayan isimlərin qarşısında gerçəkləşir: “*thine eyes*”- *sənin gözlərin*. Müasir ingilis dilindəki yiyəlik əvəzliyinin asılı formalarından qaynaqlanıb formalaşan qayıdış əvəzliləri kimi arxaik II şəxs tək qayıdış əvəzliyi də *thy* [ðai]-*sənin* asılı formalı yiyəlik əvəzliyi və *-self* sonluğunun birgə işlənməsi nəticəsində formalaşmışdır: *thyself* [ðai'self]- *sən özün*. “*Thou*” (sən) əvəzliyindən yaranmış “*to thou*” feili “bir kəsə “sən” deyər müraciət etmək” mənasında işlənmişdir. İngilis dilində olan şəxs, yiyəlik və qayıdış əvəzlilərinin paradiqmasına nəzər salsaq, bu əvəzliyin də digər şəxs, yiyəlik və qayıdış əvəzliləri kimi paradiqmatik cərgəyə malik olduğunu görürük:

	Tək	Cəm
Iş.	I /me /my / mine/ myself Mən/ mənə məni/ mənim/ mənimki/ mən özüm	we / us/ our /ours/ ourselves biz/ bizə, bizi/ bizim/ bizimki, biz özümüz
IIş.	Thou/ thee /thy/ thine /thyself Sən/ sənə, səni/ sənin/ səninki/ sən özün	ye /you/ your /yours / yourself siz/ sizə, sizi/ sizin/ sizinki/ siz özünüz
IIIş.	He/ him/ his/ his/ himself She/ her/ her/ hers/ herself It/ it / its/ its/ itself o/ ona/ onu/ onun/ onuku/ o özü	They/ them/ their/theirs themselves Onlar/onlara, onları/ onların/ onlarınkı/ onlar özləri

Sosial mühitdə baş verən hadisələrin təsirindən yan ötməyən *thou* [ðau] (sən) əvəzliyi XVII əsrə kimi artıq təcridən “həqarətli, alçaldıcı münasibət, müraciət mənasını kəsb etməyə başladı. Belə ki, sosial cəhətdən titullu, rütbə, yaxud status fərqləri olan yuxarı təbəqənin adamları kimisə əskiltmək, kiməsə aşağı təbəqəli və aşağı səviyyəli olduğunu göstərmək üçün həmsöhbətə, müsahibinə *thou* [ðau] (sən) əvəzliyi ilə müraciət edirdilər. Cəmiyyətdə hakimiyyətdə olanların onlara tabe olan şəxslərə müraciət forması kimi “*thou*” (sən) əvəzliyi işləklilik qazanmışdı. Bu müraciət formasında hakim sinfin tabeliyində olanlara qarşı üstünlüyü, ağıllığı nümayiş etdirməsi, həqarəti, yekəxanlığı, yuxarıdan aşağı baxması, əskildici, alçaldıcı münasibətləri əks olunurdu. Məsələn, 1603-cü ildə Ser Uolter Ralfin (Sir Walter Raleigh) məhkəmə prosesində prokurorun “*I thou thee, thou traitor!*” (Mən sənə sən deyirəm, sən satqına!) pafoslu çıxışı statusca üstün olanın sosial vəziyyətinə görə aşağı olana olan münasibətinin aydın nümunəsidir. Tarixən İngiltərənin Yorkşir qraflığında da “*thou*” əvəzliyi ilə şagirdin, tələbənin müəllimə müraciət etməsi, yaxud da yad adamı salamlamaq hörmətsizlik sayılırdı [4]. Kiməsə “*to thou*” “sən demək”, yaxud cəm

formada “siz demək” ifadəsi rus dilində də müşahidə olunur: “тыкать”, “выкать”. Bu dildə də “тыкать” həm səmimiyyəti, səmimi münasibəti, həm də qeyri-formallığı işarəliyi, ancaq “выкать” hörmət, ehtiram və formallığı vurğulayır.

İngiltərəni sarsıdan Norman istilasından sonra thou II şəxs əvəzliyinin məna tutumunda müəyyən dəyişikliklər baş verdi və II şəxs təklik bildirən bu əvəzlik digər formaları ilə birlikdə məhrəmlilik, yaxınlıq, dostluq, hətta bəzən hörmətsizlik münasibətləri məqamlarında işlədilməyə başladı. XIII əsrdə qədim ingilis dilində ikinci şəxs cəmlilik bildirən “ge” əvəzliyinin orta ingilis dilində dəyişən forması “ye” əvəzlik leksik vahidi [5] thou [ðau] (sən) əvəzliyinin formal versiyası kimi sosial vəziyyətinə görə yüksək təminatlı və elit təbəqəyə aid olan insanlar və yaxud bir birinə yad olan və yaxın münasibətdə olmayan insanlar tərəfindən işlənirdi. Ancaq bu əvəzliyin belə şəkildə işlədilməsi kontekstdən asılı idi, yaxud da müəyyən şəraitlə əlaqələnirdi. Belə ki, bu cür əvəzlənmə bəzən iki şəxs arasında müəyyən münasibət çalarlarını göstərmək məqsədi güdürdü. “Ye” II şəxs cəm əvəzliyinə yüksək ruhla yazılmış ədəbiyyat nümunələrində, ekleziastikal yaxud dini ədəbiyyatda, bəzi Britaniya dialektlərində rast gəlinir ki, burada bu əvəzliyin ifadə etdiyi müxtəlif konnotasiyalar əsasən bunlardır:

a) ritorik, ibrətamiz, nəsihət səciyyəli poetik mətnlərdə bir qrup adama və yaxud əşyalara və s. müraciətlə işlənir: O ye of little faith; ye brooks and hills.

b) Kiməsə nəzakətsiz tərzdə olan müraciətdə işlənir: Do ye not know me?

c) II şəxs əvəzliyi ilə ifadə olunmuş tamamlıq kimi obyekt mövqeyində işlənir:

I have something to tell ye. Arise, the enemy is upon ye!

d) İstehzalı bir ciddiliklə yalvarışlarda, andlarda işlənir: Ye gods and little fishes! [6]

Əsrlərlə Fransada qədim latın dilindəki əvəzlilərdən qaynaqlanaraq hörmət əlaməti olaraq həmsöhbətə, müsahibə cəm halda, yaxud cəm əvəzliliklə müraciət etmə müşahidə olunurdu. Əslində bir adama cəm halda müraciət forması ilk dəfə dördüncü əsrdə imperatora müraciətlə bağlı olaraq yaranmışdır. O vaxt həqiqətən də iki imperator var idi: şərq imperiyasının hökmdarının yeri Konstantinopolda, qərbin hökmdarının oturduğu yer isə Romada idi. Baxmayaraq ki, iki adam ixtiyar sahibi idi, Roma imperatoru Diokletianın islahatlarına görə imperial idarəsi inzibati cəhətdən birləşmişdi. Bir adama ünvanlanan sözlər tətbiqinə görə iki nəfərə ünvanlanırdı. Cəm əvəzliyinin müraciət əvəzliyi kimi seçimi də bu gizli plurallığın sayəsində yarandı. Digər baxımdan imperator öz təbəələrinin adından onların nümayəndəsi və onları təmsil edən kimi mütləq danışmağa səlahiyyətli olduğundan o cəm olaraq qəbul edilirdi. Bu səbəbdən də hökmdarlar adı adamın “mən” dediyi yerdə “biz” deyirlər. Beləliklə, hakimiyyətin, hökmün, ağalığın, üstünlüyün, bir sözlə insanlar arasında sosial fərqi göstərilməsi üçün plurallıq, yəni cəmlilik bir metafora kimi işlənməyə başladı. Getdikcə latın cəmlilik ifadəsi imperatordan digər hakimiyyət xadimlərinə doğru yayılmağa başladı. İngiltərəni işğal etmiş Normanlar da işğal olunmuş ölkənin əhalisinə yuxarıdan aşağı baxaraq onları əskiltmək üçün ingilislərə “thou” (sən) II şəxs tək əvəzliyi ilə müraciət edirdilər. Bu səbəbdən də “thou” (sən) II şəxs tək əvəzliyi artıq insanların tək həmsöhbətinə müraciət etdiyi əvəzlik semantikasını itirməyə başladı. Onun əvəzinə “ye” və “you” normal, bərabər münasibətləri ifadə etmək üçün həmsöhbətlər arasında işləklilik qazanmağa başladı. Bu əvəzlilərin məna tutumunu, ifadə etdikləri semantikanı və eləcə də hal formalarını XVIII- XIX əsrlərdə yaşayıb yaratmış tanınmış ingilis şairi P. B. Şelinin əsərlərində görmək olar:

“Rise like Lions after slumber

In unvanquishable number,

Shake *your* chains to earth like dew

Which in sleep had fallen on *you*-

Ye are many, they are few...” (P. B. Shelley “The Masque of Anarchy”).

Bu iqtibasda biz *ye* (*siz*) və bu əvəzliyinin obyekt semantikalı vahidi *you* (*sizi*, *sizə*) əvəzlilərinin daşıdıqları mənaya görə cümlənin mübtədəsi və ya tamamlığı olduğunu aydın müşahidə edirik.

XVIII əsrin əvvəllərinə kimi II şəxsin təkliyini ifadə edən bu leksik-grammatik termin əksər dialektlərin gündəlik danışığından çıxdı. İndi bu əvəzlik müəyyən regional dialektlər istisna olmaqla ingilis dilində arxaik sözə çevrilmişdir. *Thou* [ðau] (*sən*) II şəxs əvəzliyi ancaq bəzi liturgical, yəni

kilsə dilində, dini mərasimlərdə Allaha aid olan müraciətlərdə dua zamanı işlədilir. Bu əvəzliyin semantikasının əsasında Allaha yaxınlıq, doğmalılıq, dostluq mənaları başlıca yer tutur [7].

Tədrisən *you* əvəzliyi bütün II şəxsə aid olan əvəzlilikləri danışq dilindən sıxışdırıb çıxardı və *thou* və onun digər formaları *thee*, *thy*, *thine*, *thysself* yalnız poeziyada və dini mətnlərdə müxtəlif konnotasiyaları ifadə etmək üçün qaldı. Məhrəmlik, yaxınlıq semantikasi *thou* [ðau] (sən) II şəxs tək əvəzliyinin klassik poeziyada da işlənməsinə, poetik aləmin münasibətlərinin canlandırılmasında təzahür edir. Məsələn, U. Şekspirin 18-ci sonetində ikinci şəxs əvəzliyinin nominativ və obyektiv mövqedə işləndiyini aydın görmək olar:

“Shall I compare *thee* to a summer’s day?

Thou art more lovely and more temperate.”[8]. (Səni mən yay günü ilə necə müqayisə edim? Sən daha gözəl və daha istiqanlısan.)

Ancaq İngiltərənin bəzi dialekt qrupları bu gün də bu əvəzlilikləri öz gündəlik nitqlərində, danışq dilində işlətməkdədirlər. Məsələn, Yorkşir, Kumbriya, Şərqi Midlend (mərkəzi qraflıq) və qərbi İngiltərənin bəzi kənd yerlərində *thou*, *thee*, *thy* və onların digər formaları həmin yerin əhalisinin nitqində, dilində işləklik qazanaraq istifadə olunmaqdadırlar. XVII əsrdə ikinci şəxsin təkinə müraciət forması kimi “*thou*” və “*you*” əvəzliliklərindən hansının işlənməsi ilə bağlı sosial mübahisələr baş verirdi. Bu səbəbdən də Corc Foks tərəfindən “Dostların dini cəmiyyət”i təşkil olundu. Bu cəmiyyətin qaydalarından biri sadə dildə danışmaq və hər bir kəsə “*thou*” əvəzliyi ilə müraciət etmək idi [9, 193]. “Dostlar cəmiyyəti”nin üzvləri kvakerlər həmrəylik göstərərək XX əsrin ortalarına qədər öz sadə nitqlərində “*thee*” və “*thy*” II şəxs əvəzlik formalarını daxil edib birlərinə müraciətdə və öz nitqlərində bu əvəzlilikləri işlədirdilər [10]. Ancaq müasir ingilis dilinin daşıyıcısı olan ingilislərin, britaniyalıların, amerikalıların ədəbi dilində, danışq dilində ikinci şəxsliliyinin həm tək, həm də cəm forması kimi, həm adlıq hal və həm də obyekt hal formalı “*you*” (sən/ siz) işlənməkdədir.

İngilis dilində *thou* II şəxs tək əvəzliyinin işlənməsinin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən başlıcası bu əvəzlik ilə işlənən fellərin indiki zamanın qeyri-müəyyən formasında (Simple Present) təsriflənən zaman -est [st] sonluğu götürməsidir: “*Thou* readest seldom.” [ri:dst] – Sən az- az mütaliə edirsən. Keçmiş zamanın qeyri-müəyyən formasında (Simple Past) bu əvəzlik ilə işlənən fellər –edst sonluğu ilə işlənilir: “*Thou* askedst too much questions.”- Sən lap çox sual verdin. Sadə keçmiş zaman formasında *thou* əvəzliyi ilə işlənən qaydasız fellər təsriflənərkən bu fellərin keçmiş zaman formasına -est [st] sonluğu, oxunmayan –e hərfi ilə qurtaran qaydasız fellər isə -st sonluğu ilə işlənilir: to come- came- camest [keimst]; to meet- met- metest [metst]; to be- thou beest; thou art; thou wast; (yaxud thou wert; orijinalda: thou were) to do- thou dost; (yaxud: thou doest köməkçi fel kimi işlədilməyəndə) və thou didst. Gələcək zamanın göstəriciləri olan shall və will köməkçi felləri ikinci şəxs tək əvəzliyi ilə işlənəndə forma dəyişiliyinə məruz qalır: thou shalt; thou wilt [11].

Beləliklə U. Şekspirin də yaşadığı dövr daxil olmaqla iki əsrə yaxın bir müddətdə, təxminən 1450-1650-ci illər arasında *you* və *ye* II şəxs nominativ və obyekt halda olan əvəzliliklər yüksək nəzakətlik, hörmət göstərmək üçün işlədilirdisə, *thou* və *thee* II şəxs tək nominativ və obyekt halda olan əvəzlik formalar ciddi semantik dəyişiklərə uğrayaraq ailə-məişət zəminində yüksək məhrəmlikdən başlamış ən sərt kobudluğu ifadə etmək üçün nitqə, dilə daxil oldu. Məsələn:

Lady Macbeth: Was the hope drunk,
Wherein you dressed yourself? Hath it slept since,
And wakes it now, to look so green and pale
At what it did so freely? From this time
Such I account thy love. Art thou afeard
To be the same in thine own act and valour, (şücaət, qəhrəmanlıq)
As thou art in desire? (William Shakespeare “Macbeth”).

Nəticə: Hər bir xalqın həyatında, tarixində baş verən ictimai-siyasi hadisələr öz izlərini həmin xalqın təfəkkürünün ifadə vasitəsi olan dilində də göstərir. Ünsiyyət vasitəsi olan dil xalqın bütün tarixi keçmişini özündə güzgü kimi əks etdirir. İngilis dilinin leksik və qrammatik bazası ikinci şəxs əvəzliyinin timsalında öz tarixi keçmişinin izlərini bu gün də yaşadır. Sosial mühitin,

cəmiyyətin, cəmiyyəti təşkil edən siniflərin nümayəndələrinin nitqinin formalaşmasında, onların bir-birinə olan münasibətlərinin, yanaşmalarının təşkil olunmasında, nitqlərinin ifadə tərzində istifadə olunan əvəzliliklər mühüm rol oynayır. Belə ki, danışanın müraciət etdiyi şəxsə ünvanlandığı əvəzlilik seçimi onun həmsöhbəti ilə sosial fərqlərini, yaxud da həmrəyliyi göstərmək üçün vasitə ola bilər. İngilis dilinin nümunəsində gözdən keçirdiyimiz II şəxs tək və yaxud cəm əvəzliliklərinin işlədilməsi həmin cəmiyyətdə olan insanların sosial münasibətlərinin dostluq, həmrəylik, və ya hökmranlıq, hakimlik səviyyəsində olduğunu aydın təzahür etdirir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Sosiolinqvistika. <https://az.wikipedia.org/wiki/Sosiolinqvistika>
2. Беликов В. И., Крысин Л. П. Социоллингвистика. Москва-«Юрайт»-2016. <http://static.my-shop.ru/product/pdf/209/2087661.pdf>
3. Rəcəbli Ə. Sosiolinqvistika. Bakı- "Nurlan"-2004.
4. What is the difference between "thee" and "thou"? [http:// english. stackexchange. com/ questions /3329/ difference-between-thee-and-thou](http://english.stackexchange.com/questions/3329/difference-between-thee-and-thou)
5. Ye. Word History. American Heritage® Dictionary of the English Language, Fifth Edition. Copyright © 2011 by Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company. [http:// www. thefreedictionary. com/ye](http://www.thefreedictionary.com/ye)
6. Pronoun. Origin of ye. <http://www.dictionary.com/browse/ye>
7. Thou. <http://en.wikipedia.org/wiki/Pronoun>
8. John. D. Cook. Thou, thee, you, and ye. <http://www.johndcook.com/blog/2014/12/17/thou-thee-ye-you/>
9. https://www.ehu.es/seg/_media/gizt/5/5brown-gilman-pronouns. Pdf.
10. Davies A., Lipton R., Richoux D. Thou, Thee, and Archaic Grammar. http://alt-usage-english.org/pronoun_paradigms.html
11. Личное местоимение "thou". Викиучебник английского языка. [http://engramm.su/ grammar/thou](http://engramm.su/grammar/thou)
12. Davies A., Lipton R., Richoux D. Thou, Thee, and Archaic Grammar.
13. http://alt-usage-english.org/pronoun_paradigms.html
14. Percy Bysshe Shelley "Poetry and Prose". Foreign Language Publishing House. Moscow 1959.
15. William Shakespeare "Macbeth". New Swan Shakespeare. Longman Group Limited 1999. Edinburgh Gate, Harlow.

Mahabbat Asadova

The Influence of the Sociolinguistic Environment on the Evolution of Pronouns

Summary

The article analyzes the problem of the second person singular pronoun in modern English. The absence of a second person singular pronoun in modern English is always the focus of attention for students of this language. The article discusses the reasons why the nominative case form and the objective form are the same for second person pronouns. The influence of historical events that took place in the political and social life of England on the second person pronoun is noted. As a result of these political and social events, the reasons of the complete withdrawal of the ancient second person singular pronoun in English from the communication, from the official and spoken language as a whole, are studied. As a result of socio-political events that took place in the English social environment, the reasons for the loss of the second person pronoun are explained. They say that this pronoun appears only in artistic language, poetry, and church texts. This article examines the fact that personal pronouns acquire different semantic connotations when addressing the ruling

class and subjects, people subordinate to the ruling class, peasants and convicts. At the same time, the paradigm of the second person pronoun and its use in the simple present tense is determined.

Key words: *pronoun, sociolinguistics, semantics, personal pronoun, possessive pronoun.*

Асадова М.Н.

Влияние социолингвистической среды на эволюцию местоимений

Резюме

В статье анализируется проблема местоимения второго лица единственного числа в современном английском языке. Отсутствие местоимения второго лица единственного числа в современном английском языке всегда находится в центре внимания изучающих этот язык. В статье рассматриваются причины, по которым форма именительного падежа и форма дополнения совпадают для местоимений второго лица. Отмечается влияние исторических событий, происходивших в политической и общественной жизни Англии, на местоимение второго лица. В результате этих политических и социальных событий изучаются условия полного ухода древнего местоимения второго лица единственного числа в английском языке из процесса общения, из официального и разговорного языка в целом. В результате общественно-политических событий, происходивших в английской социальной среде, объясняются причины утраты местоимения второго лица. Говорят, что это местоимение появляется только в художественном языке, поэзии, церковных текстах. В данной статье рассматривается тот факт, что личные местоимения приобретают иные смысловые оттенки в обращении к правящему классу и подданным, людям, подчиненным господствующему классу, крестьянам и каторжникам. При этом определяется парадигма местоимения второго лица и его употребление в простом настоящем времени.

Ключевые слова: *местоимение, социолингвистика, семантика, личное местоимение, притяжательное местоимение.*

Çapa tövsiyə edən: *Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti*

Rəyçilər: *dosent Nəzakət Qaziyeva*
fil.üzf.d Zülfüyyə Musəvi